

April-2022

E-ISSN - 2348-7143

International Research Fellows Association's

RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

Peer Reviewed, Referred & Indexed Journal

Issue 293

Multidisciplinary Issue

Chief Editor -
Dr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi)
MGV's Arts & Commerce College,
Yeola, Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editors :
Dr. Tejesh Beldar, Nashikroad (English)
Dr. Gajanan Wankhede, Kinwat (Hindi)
Mrs. Bharati Sonawane, Bhusawal (Marathi)
Dr. Rajay Pawar, Goa (Konkani)

For Details Visit To : www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

I
N
T
E
R
N
A
T
I
O
N
A
L

R
E
S
E
A
R
C
H

F
E
L
L
O
W
S

A
S
S
O
C
I
A
T
I
O
N

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal

Issue - 293 : Multidisciplinary Issue

Peer Reviewed Journal

E-ISSN :

2348-7143

April-2022

April-2022

E-ISSN : 2348-7143

International Research Fellows Association's
RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

Peer Reviewed, Referred & Indexed Journal

Issue-293

Multidisciplinary Issue

Chief Editor -

Dr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi)
MGV's Arts & Commerce College,
Yeola, Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editors :

Dr. Tejesh Beldar, Nashikroad (English)
Dr. Gajanan Wankhede, Kinwat (Hindi)
Mrs. Bharati Sonawane, Bhusawal (Marathi)
Dr. Rajay Pawar, Goa (Konkani)

RESEARCH JOURNEY
MULTIDISCIPLINARY ONLINE RESEARCH JOURNAL

Our Editors have reviewed papers with experts' committee, and they have checked the papers on their level best to stop furtive literature. Except it, the respective authors of the papers are responsible, answerable and accountable for their content, citation of sources and the accuracy of their references and bibliographies/references. Editor in chief or the Editorial Board cannot be held responsible for any lacks or possible violations of third parties' rights. Any legal issue related to it will be considered in Yeola, Nashik (MS) jurisdiction only.

- Chief & Executive Editor

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To : www.researchjourney.net

*Cover Photo : Sri Lankans protest outside the presidents office in Colombo, Sri Lanka. (Source-Internet)

© All rights reserved with the authors & publisher

Price : Rs. 1000/-

Editorial Board

Chief Editor -

Dr. Dhanraj T. Dhangar,

Assist. Prof. (Marathi)

MGV's Arts & Commerce College,

Yeola, Dist - Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editors :

Dr. Tejesh Beldar, Nashikroad (English)

Dr. Gajanan Wankhede, Kinwat (Hindi)

Mrs. Bharati Sonawane, Bhusawal (Marathi)

Dr. Rajay Pawar, Goa (Konkani)

Co-Editors -

- ❖ Prof. Mohan S. - Dean faculty of Arts, Delhi University, **Delhi, India**
- ❖ Prof. Milena Brotaeva - Head, Classical East Department, Sofia University, **Sofia, Balgeria**
- ❖ Dr. R. S. Sarraju - Center for Translation Studies, University of Hydeabad, **Hydrabad, India**
- ❖ Mr. Tufail Ahmed Shaikh- King Abdul Aziz City for Science & Technology, Riyadh, **Saudi Arabia.**
- ❖ Dr. Anil Dongre - Head, Deptt. of Management, North Maharashtra University, Jalgaon [M.S.] **India**
- ❖ Dr. Shailendra Lende - R.T.M. Nagpur University, Nagpur [M.S.] **India**
- ❖ Dr. Dilip Pawar - BoS Member (SPPU), Dept. of Marathi, KTHM College, Nashik. [M.S.] **India**
- ❖ Dr. R. R. Kazi - North Maharashtra University, Jalgaon [M.S.] **India**
- ❖ Prof. Vinay Madgaonkar - Dept. of Marathi, Goa University, **Goa, India**
- ❖ Prof. Sushant Naik - Dept. of Konkani, Govt. College, Kepe, **Goa, India**
- ❖ Dr. G. Hareesh - Associate Professor, CSIBER, Kolhapur [M.S.] **India**
- ❖ Dr. Munaf Shaikh - N. M. University, Jalgaon & Visiting Faculty M. J. C. Jalgaon [M.S.] **India**
- ❖ Dr. Sanjay Kamble - BoS Member Hindi (Ch.SU, Kolhapur), T.K. Kolekar College, Nesari [M.S.] **India**
- ❖ Prof. Vijay Shirsath- Nansaheb Y. N. Chavhan College, Chalisgaon [M.S.] **India**
- ❖ Dr. P. K. Shewale - BoS Member (SPPU), MGV's LVH College, Panchavati-Nashik [M.S.] **India**
- ❖ Dr. Hitesh Brijwasi - Librarian, K.A.K.P. Com. & Sci. College, Jalgaon [M.S.] **India**
- ❖ Dr. Sandip Mali - Sant Muktabai Arts & Commerce College, Muktainagar [M.S.] **India**
- ❖ Prof. Dipak Patil - S.S.V.P.S.'s Arts, Sci. and Com. College, Shindhkheda [M.S.] **India**
- ❖ Prof. K. M. Waghmare - Librarian, Anandibai Raorane College, Sawantwadi [M.S.] **India**
- ❖ Prof. Vidya Surve-Borse- MGV's LVH Arts, Sci. & Com. College, Panchavati-Nashik [M.S.] **India**

Advisory Board -

- ❖ Dr. Marianna Kotic - Scientific-Cultural Institute, Mandala, **Trieste, Italy.**
- ❖ Dr. M.S. Pagare - Director, School of Languages Studies, North Maharashtra University, Jalgaon
- ❖ Dr. R. P. Singh - HoD, English & European Languages, University of Lucknow [U.P.] **India**
- ❖ Dr. S. M. Tadkodkar - Rtd. Professor & Head, Dept. of Marathi, Goa University, **Goa, India.**
- ❖ Dr. Pruthwiraj Taur - Chairman, BoS, Marathi, S.R.T. University, Nanded.
- ❖ Dr. N. V. Jayaraman - Director at SNS group of Technical Institutions, **Coimbatore**
- ❖ Dr. Bajarang Korde - Savitribai Phule Pune University **Pune, [M.S.] India**
- ❖ Dr. Leena Pandhare - Principal, NSPM's LBRD Arts & Commerce Mahila Mahavidyalaya, Nashik Road
- ❖ Dr. B. V. Game - Principal, MGV's Arts and Commerce College, Yeola, Dist. Nashik.

Review Committee -

- ❖ Dr. J. S. More - BoS Member (SPPU), Dept. of Hindi, K.J.Somaiyya College, Kopargaon
- ❖ Dr. S. B. Bhambar, BoS Member Ch.SU, Kolhapur, T.K. Kolekar College, Nesari
- ❖ Dr. Uttam V. Nile - BoS Member (NMU, Jalgaon) P.S.G.V.P. Mandals ACS College, Shahada
- ❖ Dr. K.T. Khairnar- BoS Member (SPPU), Dept. of Commerce, L.V.H. College, Panchavati
- ❖ Dr. Vandana Chaudhari KCE's College of Education, Jalgaon
- ❖ Dr. Sayyed Zakir Ali, HoD, Urdu & Arabic Languages, H. J. Thim College, Jalgaon
- ❖ Dr. Sanjay Dhondare - Dept. of Hindi, Abhay Womens College, Dhule
- ❖ Dr. Amol Kategaonkar - M.V.P.S.'s G.M.D. Arts, B.W. Commerce & Science College, Sinnar.

Published by -

© Mrs. Swati Dhanraj Sonawane, Director, Swatidhan International Publication, Yeola, Nashik

Email : swatidhanrajs@gmail.com Website : www.researchjourney.net Mobile : 9665398258

INDEX

No.	Title of the Paper	Author's Name	Page No.
English Section			
01	The Roles of Mahatma Gandhi and Iqbal Nath Sarshar in The Novel Untouchable By Mulkraj Ananad	Dr. Rajendra Sarode	05
02	An Angry Young Woman in Meena Kandasamy's Select Poems	Mrs. Rohini Waghmare	09
03	Ecological Concern in Aravind Adiga's 'The White Tiger'	Mr. Ramdas Barve	13
04	A Critical Study of William Gibson's Novel Neuromancer As Cyberunk Text	Dr. Umaji Patil	17
05	Chinua Achebe : A Quest of Identity through Literature	Dr. Dnyaneshwar Satbhai	21
06	Mulk Raj Anand : A Voice of Suppressed Class	Miss Iti Tiwari & Dr. Abhay Mudgal	26
07	Pandit Nehru's Panchsheel for Peaceful 21 st Century World	Dr. Pramod Sardar	29
08	Future of Academic Libraries' Sustainability in Changing Information World	Dr. Neha M. Joshi	31
09	Information and Communication Technology (Ict): Apportunity and Challenges for Library Science Professionals	Dr. Atul Wankhade	38
10	A Scientometrics Analysis of the Journals of Indian Library Association (JILA) : 2017-2021	Mr. Gautam Wani & Dr. Sudhir Astunkar	44
11	An Evaluation of Internet Use among Mahila Mahavidyalaya Science Students in Malegaon	Prof. Jayant Dixit	56
12	User Satisfaction Perspective with Model	Sachin Sakarkar	63
13	Semiotics of Emojis in the Digital Era : A Reflection	Dr. Prasannata Ramtirth & Dr. Sadashiv Pawar	71
14	Misconceptions of Covid-19: The Role of Social Media in its Spread	S. D. Wakode & Dr. G. R. Ratnaparkhi	74
15	Mobile and Internet Addiction among Youths	Dr. Vinod Gajghate	81
16	A Study of Need for Achievement among Male and Female Adults	Dr. Kalpana Vitore	86
17	Impact of Covid-19 Pandemic on Mental Health Wellbeing	Dr. Sudhir Sahare	89
18	The Relationship Between Emotional Intelligence and Happiness Among Senior College Students in Nashik District	Dr. Ramesh Nikam & Mr. Rajendra Kadale	93
19	Role of Meditation for Stress Management of Traffic Police Personnel	Dr. B. U. Pawar	98
20	Rural-Urban Population Growth in Kolhapur District (1991 To2011)	Dr. Rajkumar Moharkar	101
21	Preservation of Myxomycetous Biodiversity from Navegaon Bandh Dist. Gondia, Maharashtra (India)	N. V. Chimankar	104
22	Cardiovascular Endurance Status and Norms for Under 14 Boys of Pune District	Dr. Manoj Reddy & Dr. Vishal Gaikawd	110
हिंदी विभाग			
23	दक्षिण-पूर्व एशियाई देशों के विद्यार्थियों की हिंदी शिक्षण संबंधी आवश्यकताएँ और समस्याएँ	प्रो. मोहन	115
24	प्रसाद के 'ममता' कहानी में भारतीय मूल्य 'कर्तव्य' की रक्षा	डॉ. सुनील जाधव	120

25	मानव मूल्य और कविता	डॉ. नुज़हत फ़ातिमा	123
26	हिंदी की व्यंग्य प्रधान गज़ले	डॉ. जियाउर रहमान जाफरी	129
27	राष्ट्रसंत तुकडोजी के काव्य में विविध विमर्श	डॉ. दिलीप कसबे	134
28	हिंदी उपन्यासों में नारी समस्याएँ एवं समाधान	डॉ. सुनिता राठोड	138
29	'बाँधो न नाव इस ठाँव, बन्धु' में लौकिक एवं अलौकिक प्रेम	डॉ. सुनील जाधव	142
30	स्वस्थ आचरण में शिक्षा की महत्ता : एक चिंतन	डॉ. सुभाष दोंडे	145
31	आंबेडकरवाद : एक विद्रोही दर्शन (हिंदी)	डॉ. मंगल ससाणे	152
मराठी विभाग			
32	संत साहित्यातील : अंतरबाह्य स्वच्छता	डॉ. निलिमा कापसे	156
33	मादळ : एक विधिनाट्य	प्रा. डॉ. शत्रुघ्न फड	160
34	माणदेशी माणसं : बलुतेदारीचे वास्तव दर्शन	प्रा. विपिन वैराट	168
35	रवींद्र शोभणे यांच्या कादंबऱ्यातील स्त्री व्यक्तिरेखा	डॉ. छोटू डी. पुरी	173
36	ग्रामगीतेच्या 'ग्रामनिर्माण पंचका'तील विचारमूल्यांची प्रासंगिकता	प्रदीप चापले	180
37	'अंधारातून उजळ्याकडं' या कादंबरीतून येणारे तडवी बोली व समाज जीवन	डॉ. धनराज धनगर	186
38	श्रीनिवास विनायक कुलकर्णी यांच्या ललित लेखनातील व्यक्तिचित्ररेखाटन	डॉ. राजाभाऊ धायगुडे	193
39	क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुलेंचा काळ व कार्यकर्तृत्व : एक चिकित्सा 'मी सावित्री जोतीराव' या कादंबरीच्या अनुषंगाने	डॉ. सुरेश वर्धे	194
40	साहित्य : दलित की आंबेडकरी?	प्रा. चंद्रशेखर एंगडे	203
41	बहु आयामी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : व्यक्तित्व आणि कर्तृत्व	डॉ.एस.जी. बाविस्कर	207
42	पेशवेकालीन नशिराबाद परगण्यातील मनोरंजनाची साधने	श्री दीपक किनगे	212
43	राजर्षी शाहू महाराज यांचा बहुजनवादी विचार	प्रा. डॉ. राहुल गोंगे	215
44	दहशतवाद : धर्मनिरपेक्ष लोकशाहीपुढील आव्हान	डॉ. दत्ताहरी होनराव	222
45	आरोग्य सेवा सुविधांचा हक्क	डॉ. अंजली मस्करेन्स	226
46	पूर्व विदर्भातील 'आलेसूर' गावातील अनुसूचित जातीचा चीत्सक अभ्यास	डॉ. अमित गायधनी	232
47	अमरावती, यवतमाळ व अकोला येथील तृतीयपंथीयांच्या पुर्वीचे कुटुंबासंबंधीत अभ्यास	डॉ. पूर्णिमा संधानी	236
48	वित्तीय समावेशकता - सर्वसमावेशक विकासाची गरज	देवानंद मंडवधरे	248
49	भारतातील हरित क्रांतीची वास्तविकता आणि दुसऱ्या हरित क्रांतीची गरज	प्रा. एल. एस. सिताफुले	252
50	कोरोना काळाच्या परिस्थितीत शाळा सुरु झाल्यानंतर शिक्षकांना अध्यापन करताना येणाऱ्या समस्यांचा अभ्यास	डॉ. दादासाहेब पवार	258

‘अंधारातून उजिळाकडं’ या कादंबरीतून येणारे तडवी बोली व समाज जीवन

डॉ. धनराज तोताराम धनगर

सहाय्यक प्राध्यापक, मराठी विभाग,

महात्मा गांधी विद्यामंदिर संचालित कला व वाणिज्य महाविद्यालय,

येवला, ता. येवला, जि. नाशिक

‘अंधारातून उजिळाकडं’ ही श्री अजिज तडवी यांची आत्मचरित्रात्मक कादंबरी आहे. या कादंबरी मधून तडवी समाज जीवन व तडवी बोलीभाषेचा परिचय होतो. पुस्तकाच्या प्रस्तावनेत मनोगत व्यक्त करताना ‘अंधारातून उजिळाकडं’ ही तडवी बोली भाषेतील पहिली कादंबरी असल्याचे श्री अजिज तडवी यांनी म्हटले आहे. तथापि या कादंबरीत मुख्य कथानकाला येऊन मिळणाऱ्या उपकथानकांऐवजी प्रत्येक कथा ही स्वतंत्रपणे घडते. आत्मचरित्रात्मक प्रथमपुरुषी निवेदन लेखकाने स्वीकारलेले असल्याने लेखकाचं जीवन व या जीवनाचा ‘अंधारातून उजिळाकडं’ होणारा प्रवास या या धाग्यामध्ये या सर्व कथा गुंफलेल्या आहेत व कादंबरीचे स्वरूप लेखकाने या आत्मकथनाला दिलेले दिसून येते. या कादंबरीच्या सुरुवातीला कंजारभाट समाजातील व्यक्तीने बलात्कार केल्यावर त्याला दिल्या जाणाऱ्या शिक्षेचा प्रसंग अजिज तडवी यांनी चित्रित केलेला आहे. लेखक श्री अजिज तडवी यांचा तडवी बोलीतून साहित्यलेखनामागे ‘तडवी बोली आणि तडवी संस्कृतीचे दर्शन घडविणे’ हा मुख्यतः हेतू असल्याचे लक्षात येते आणि त्यादृष्टीनेच ते आपल्या साहित्यकृतीतून प्रसंगचित्रण करताना दिसतात. त्या दृष्टीने पुढील प्रसंग पाहता येईल “तेव्हाची मी सातवीत शिकी राहेल व्होंता. तव्हूनची बात हं. नेहमीवाणी एक दिन हामी म्हंजे माया संगी दिनेश, संग शायीमझार जावाल घरांतून बारं पडलं. दोन्हीच्या सायकली चळ्या व्होत्या. बस्तीची बारं हामनं पटांगणामझार कंजरभाट बस्तीपाशी गरदी देखली. ही कंजरभाट जमात दारु व दोननंवरचा धंदा करीकन पोटपाणी भरणारी जमात हं. आता हे लोघ शिकी राहालं हती. थोडाफार सुधार हुई राहला हं. दारु ईक्रीचा यांचा पिढीजात धंदा. हामी गरदी देखीकन थांबलं. दिनेशनं, मीनं सायकल जवयची लिंबाची झाडाल टेकावली, आन् हामी उचकी उचकीकन गरदीतून तोंड वर करत देखवाल लगलं. हामनं देखला. जमीनीवर एक वीस - बावीस वर्सांचा पोऱ्या जपेल व्होता. त्याई छातीवह पीठ दयवाची दगडाची चक्री व्होती. एक माणूस त्यात गहू टाकी राहला व्होता. तो पोऱ्या दोन्ही हाताकन छातीवर धरेल चक्रीचा दांडा फिरावत व्होता. आजुबाजुकन उभी राहेल गरदीमझारुन लोघ तमतमाकन त्यालताल गाया देत व्होतं. मीनं दिनेशताल ईचारला,

“का बे भो ! दिनेश ही काय हुई राहला हं ?”

“हे कंजरभाट लोघ हती. हा पोऱ्यां कंजर हं?”

“मग काय होला ?”

“येडा कुकडचा यानं बलतकार करेल हं.”

“तुलताल कस्सा काय मालूम ...”

“अबे भो ! यानं बलतकार करेल हं. तव्हाच अशी शिक्षा देवाची कंजर लोघाची रित हं.”

“दिनेश भो ! बलतकार म्हंजे काय रं ..?” हा शब्द माही अख्खी जिंदगी मझार पहेलम कव्हाच माई कानावर ईयेल नाय व्होता. आज लोग हा शब्द मी वाचला आन् ऐकेल नाय व्होता. हा शब्द दिनेशताल मालूम व्होता. हे देखीकन मालताल त्याईबद्दल ईशेष नवलाई वाटवाल लगली.

त्वो बोल्ला, “अज्या येडी गांडच्या ! बलतकार म्हंजे एखली पोरताल तंची मर्जीबिगर जबरदस्ती करली म्हंजे बलतकार व्होतो ...”

“का बे ! नुसती जबरदस्तीकन ईतली मोट्टी सजा”

“ही जबरदस्ती साधी सुधी वाटी राहली का बे गधडीच्या तुलताल...?”

“म्हंजे...?”

“अबे यार, तुलताल आता कस्सा काय समझावू.” दिनेश डोय खजावाल लगला. तव्हाच त्यानं जिभ चावली. त्यानं माई मान पकडली. पटांगणा बारं एक कुत्रा-कुत्रीची लेडमुंड होली व्होती. ती दिखाडत त्वो बोलला, “... अज्या ! ती लेडमुंड देखी रांहला हान न भो तु. यालतालच बलतकार म्हंत्या हती. समझला गधडीच्या येडी खदान ....”

मी शरमिंदा होला. मी बोल्ला, “हाव भो ! समझ मझार आला माई - हे तं लय खराब बात हं. मी पन् या कंजर पोऱ्याची गांडीवर लाथ मारीकन येवू कां?” जमीनीवर पडेल त्या कंजर पोऱ्याकडं देखतं बोल्ला.

“बेटा अज्या ! कंजरभाट समाजामझार बलतकार करेल पोऱ्यालताल ही सजा देवाची रित हं. पुढं पुढं, म्होरं म्होरं देख अजून लय पिच्चर बाकी हं.”, दिनेश बोल्ला. १

या एकूणच प्रसंगात तडवी बोलीतील अनेक शब्दांचा परिचय वाचकांना होतो. उदाहरणार्थ शिकी राहेल व्होंता (शिकत होता), तव्हुंची (तेव्हाची), हामी (आम्ही), म्हंजे (म्हणजे), माया (माझ्या), संगी/संग (सोबत), शाईमझार (शाळेत), जावाल (जायला), बारं पडलं (बाहेर पडलो), गरदी (गर्दी), जवयची (जवळची), टेकावली (टेकवली), उचकी-उचकीकन (पाय व मान उंचावून वर पाहणे), तमतमाकन (अतिशय क्रोधाने), त्यालताल (त्याला), दयवाची (दळायची), गाया (शिव्या), हाताकन (हाताने), व्होतं (होते), लोघांची (लोकांची), लगली (लागली) या स्वरूपाचे अनेक शब्द तडवी बोलीचे वेगळेपण जाणवून देणारे आहेत. मानवतावादी दृष्टीने अजिज तडवी हे प्रसंग लेखन करताना दिसतात. ते लिहितात, “समाज मनाचे विशेषतः तरुण पिढीच्या मनांची व डोक्यांची मशागत करुन एक नव्या मानवतावादी विचारांचे बीजारोपण व्हावे तसेच नवी मानवतावादी पिढी उदयास यावी, या हेतूने प्रेरित होऊन मी ही कादंबरी लिहिली आहे.”१ याचा प्रत्यय वरील प्रसंगातून देखील येतो बलात्कार करणाऱ्या कंजारभाट समाजातील त्या तरुणाच्या गांडीवर लाथ मारायची इच्छा त्याच मानवतावादी भूमिकेतून आलेली आहे. भारत स्वातंत्र्य झाल्यानंतर राज्यघटना व स्वतंत्र न्याय व्यवस्था अस्तित्वात आली असतानाही एखाद्या गुन्द्याची शिक्षा आदिवासी समाजात स्वतंत्रपणे देण्याची पद्धत अजूनही चालत आलेली दिसते याचाही प्रत्यय आपणास वरील प्रसंगातून येतो.

बोली भाषेच्या अनुषंगाने बोलीभाषेला वाङ्मयदृष्ट्या समृद्ध करणारा एक भाग म्हणून बोलीतील म्हणी, वाक्यप्रचार यांच्याप्रमाणेच बोली भाषेतील ‘शिव्या’ यादेखील महत्त्वाच्या मानल्या जातात. वरील प्रसंगांमध्ये दोन तरुण मित्रांचा संवाद आलेला आहे. या संवादात, येडा कुकडचा (वेडा कुठला), रान्डच्या (मूर्ख या अर्थाने वापरला जाणारा शब्द, आईवरून दिलेली शिवी), गधळीच्या (गाढवीच्या), येडी खदान (वेडा, मूर्ख या अर्थाने वापरला जाणारा शब्द) यासारख्या शिव्या आलेल्या आहेत. त्याच बरोबर या कादंबरीतील पात्रांच्या तोंडूनही काही शिव्या आलेल्या आहेत. लेखकाच्या ‘ब’ (आई) च्या तोंडून “माई मुत्ताचा लोटा (विष्टेने भरलेले पात्र). डुक्कर की अवलाद (डुक्कराचा मुलगा), किट्टेलगांड के (किडक्या गांडीचा), चुडेल (हडळ), चोम्बडाताल (चोमडेपणा), माटीमिले (मातीच्या रंगाचा, वर्णवाचक शिवी) अशा काही शिव्या आलेल्या आहेत. राग, संताप, क्रोध व्यक्त करताना भांडणात दिल्या जाणाऱ्या शिव्या या सर्व समाजात दिल्या जाताना दिसतात. संतापाचे विरेचन एक प्रकारे या शब्दांमधून होत असते. तडवी बोलीतील अशा शिव्या संस्कृती प्रवाहात लोकतत्त्वांच्या

रूपाने अस्तित्वात असलेल्या दिसतात. याच बरोबर काही वाक्यप्रचार देखील या बोलीचे नैसर्गिक सौंदर्य खुलविण्यासाठी लेखकाने वापरलेले दिसतात. उदाहरणार्थ 'डोय खजावाल लगला (डोके खाजवणे) तव्हाच त्यांनं जीभ चावली (बोलताना चुकीचे बोलल्याची जाणीव झाल्याने अचानक बोलणे थांबवणे)' बलात्कार म्हणजे काय? हे कसे समजावून सांगावे असा प्रश्न पडलेला दिनेश विचार करायला लागला आणि त्याच वेळी बोलण्याच्या ओघात आपण शिवी दिल्याची जाणीव झाल्याने त्याने जीभ चावली या अर्थाने वरील वाक्यप्रचार आलेला दिसतो. तसेच शाळेला उशीर झाला तर वर्गशिक्षक रागावतील, मार देतील या प्रसंगाची अभिव्यक्ती तडवी बोलीतून नैसर्गिक पद्धतीने चित्रित करण्यासाठी लेखकाने लिहिलेला पुढील संवादही यासंदर्भात पाहता येईल,

"दिनेश, यार ! लयेज टाईम होला भो, शार्इत जावाल. पारथना होली हुईन. पहेला गणिताचा तास खतम होला हुईन....दुसरा तास कलासटिचरचा हं. चाल जल्दीकन नाईतं गांडीत गू येईन तवलोग शावखा सर मारीन भो...."

"हाव भो ! चाल जल्दीकन."३

या संवादातील "नाईतं गांडीत गू येईन तवलोग शावखा सर मारीन भो" यातून शावखा सरांविषयी वाटणारी भीती व दरारा व्यक्त होतो. एखाद्या गोष्टीची भाती वाटल्याने मुतायला आणि हगायला होणे या अर्थाचे तडवी बोलीतील हे चित्रण अतिशय प्रभावी म्हणता येईल. त्याचबरोबर हेंदवायी गेला (वैतागला) असाही वाक्यप्रचार या बोलीचे नैसर्गिक सौंदर्य खुलविणारा आहे.

"बारं फफुटामझार गांडगोटा नाईतं गांडघसणी करीकन ये, नायीतं धोईकन ये जाय."४ या प्रसंगातून देखील आदिम जीवनाचे दर्शन घडते. रानावनात भटकताना अचानक शौचास लागली आणि पाणी उपलब्ध नसेल तर दगडाने किंवा फफुट्याने गां* स्वच्छ करण्याची पद्धत आदिवासींमध्ये आजही दिसून येते त्याला गांडगोटा किंवा गांड घसणी म्हटले जाते.

तडवी बोलीमध्ये असलेल्या व 'अंधारातून उजिळाकडं' या कादंबरीतून आलेले आणखी काही वाक्यप्रचार व म्हणींचा येथे उल्लेख करता येईल. उदाहरणार्थ 'गांडीत गु येना' (खुप भिती वाटणे), ऐसयेलपना करना (आळशीपणा करणे), कावराबावरा होना (गांगरून जाणे), सोनेरी स्वप्न पेरना (चांगल्या भविष्याची स्वप्ने रंगवणे), गलबला करना (गोंधळ घालणे), जो दुसरानकरता खड्डा खन्त्वो एक दिन तोच त्याईमझार दफन होतो (जो दुसऱ्यासाठी खड्डा खणतो तो स्वतःच त्यात पडतो), आखिर मजार खराचाच जय हुईन (शेवटी खऱ्याचाच विजय होतो), बुराई धीरे धीरे चोर पावलाकन येत होती (वाईट गोष्टी चोर पावलांनी येत होती), कलियुगामझार असली लोघांचा अल्ला-देव फकस्त रुपया हं (कलियुगात अश्या काही लोकांचा देव फक्त पैसा आहे). माणूस जे पेरत्वं तेच उगवतं, अब्वल माणसाचा सहवास नशिबवालाताल पण कमी वेळ मिळतो (चांगल्या माणसांचा सहवास दुर्मिळ आहे). मरवाची पण सक्ती हं, जगवाची पण सक्ती हं (मरायची व जगायची दोन्हीची सक्ती आहे), दोन जीवांचा खेल हं संसार (संसार म्हणजे दोन जीवांचा खेळ), या जमानात संसार करना आत्महत्या करवाची बराबर हं (या काळात संसार करणे हे आत्महत्या करण्यासारखेच आहे), घरची मुर्गी दाल बराबर घरचा कोंबडा भात बराबर (घरच्या वस्तूंची किंमत नसणे), आपुल्या लेकी समाजात इकवाच्या हती (आपल्या मुलींचे विवाह करायचे आहेत त्यासाठी चांगले वागण्याचा सल्ला). यासारखे अनुभवाधिष्ठित विचार, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा वापर तडवी बोलीचे नैसर्गिक सहजपण दाखवून देतात.

'अंधारातून उजिळाडाकडं' या कादंबरीतून तडवी समाजाच्या लोकांसाठी संदर्भात देखील उल्लेख आलेले आहेत. मेलेल्या गुरांचे मांस देखील हे लोक खातात.

"का बे अज्या राथीन काय खाला हुता रं?"

“डल्ल्या खाल्ल्या हुत्या सर.....”

“म्हणीकन तुही पोटात खडबड होली का रं?” कोणत्या डल्ल्या व्होत्या रं...ढोराच्या का बकराच्या”

“सर बारानंबर हुता.”

“म्हंजे?”

“सर बारानंबर म्हंजे ढोराचा...”

“ठिक हं, ठिक हं. आपआपुली जागावर बसा. कस्सा काय हुईन या देशाचं. असलं विद्यार्थी काय देशाचा उधदार करशेन. बाबासाहेब आंबेडकर याहान म्हंतो की ढोराचा गोस खावू नका पन् तरीपण हे सालं सुधरलं नाई. सालं भिल्ल भिल्लचं राहशेन. कव्हाच सुधरनार नाय.”^१

या संवादातून मेलेल्या ढोराचं मांस खाण्याची तडवींची परंपरा व त्यांचा आदिवासी भिल्ल संस्कृतीशी असणारा संबंध व्यक्त झालेला असल्याचे आपल्या लक्षात येते.,

या कादंबरीतील पात्रांची नावे पारंपारिक आदिवासी भिल्ल समाजाशी, परंपरेशी नातं सांगणारे आहेत. त्यामध्ये काल्या, ढम्या, बहिणजा ही लेखकाच्या भावंडांची नावे आहेत. तसेच नीता, रोहित, दिनेश, सुरेखा ही व्यक्तिनामे आधुनिक हिंदू परंपरेशी नातं सांगणारी आहेत. तर औरंगजेबाच्या काळात मुस्लिम धर्म स्वीकारल्याने मुस्लिम नावांची परंपरा देखील आदिवासी तडवींमध्ये दिसते. रशीद, रहीम, जुम्मा हवालदार, रमजान अशी काही पात्रांची नावे ही मुस्लिम परंपरेतून आलेली आहेत. तडवींची पूर्व नाम परंपरेचे उल्लेख या कादंबरीतून येतात.

“पूर्व पहेलम आपुली लोघाची नांवांमघं सिंह असा नांव लावत व्होतं जस्सा, रामसिंह, समशेरसिंह, जमशेरसिंह, पन् धीरे धीरे सिंह ही नांव निघीकन त्याई जागे खान हा नांव लावालं लगलं. जस्सा माया नांव बाबुखाँ, माई बाचा नांव सरदारखाँ, अन् जमशेरखाँ अस्सा नांव लागावाल लगलं.”^२

आदिवासी तडवी समाजातील धर्मांतरानंतर व्यक्ती नामात कसा बदल झाला याचा उल्लेख वरील संवादातून आलेला आहे. तसेच तडवी कुळासंबंधीचे उल्लेखदेखील या कादंबरीतून येतात. या कादंबरीमध्ये ‘मांगूरिया’ (आजी) तिच्या नातवांना गोष्ट सांगण्याचा एक प्रसंग आलेला आहे. “मांगुरिया, बोरव्हायची कहाणी सांग” असा आग्रह लेखक धरतो. बोरव्हाई हे तडवी जातीतील एक कुलनाम आहे. ते लेखकाच्या आजीचे म्हणजे मांगुरियाचे माहेरचे आडनाव आहे. तर तिचे सासरचे आडनाव सोनगडे आहे. मात्र नेहमी या आडनावांचा उल्लेख न येता केवळ तडवी असाच उल्लेख केला जातो असे मांगुरिया सांगते. तडवी जमातीतील कुळांच्या संदर्भात लेखकाचा आज्ञा त्यांना माहिती सांगतो,

“बेटानून! आपुली जमातमझार कुयापरमानं शादीची रिवाज हं. तडवी कुया या प्रमाण हंती, जस्स जमादार, पुराळ, चौधरी, सोयंके, वायकर डॉगर, भोलाणकर, बोरव्हाये, घटे, वाधे, गडकरी, असलकर, वाघरे, बारकरी, बाविस्कर, बोरकर, मानकर, सिरसाटे, देवकर, अस्स एकूण ६०-७० कुया जमातीत हती. या कुया गांवावरुन अन् नायकावरुन पडेल हती”

“बाबा ! ह्या तं हिंदूच्या नावा हती, आपुन तं मुसलमान हान”

“बेट्यानून ! आपुन आदिवासी भिल हान, चारसो-पाचसो साल पहेलम आपुली पुर्वजान इस्लामवर ईमान आणला. पन मुळात आपुन आदिवासी हान, आपुन नावांमघं तडवी असाच लिखला जातो”

“बाबा ! या कुयाचा आजून काही उपेग हं का?” बाळा बोल्ली .

“बेट्यानून ! या कुयाची मालूमात फकस्त शादीकरता, फुटाणाकरता करत्या हती एक कुयाताल दुसरी कुयातीलच पोर चालणार. सरखी कुयात सोनगडे-सोनगडयात, बोरवाई-बोरवाईत, बाविस्कर-

बाविस्करामझार सोयरीक जुळवाची न्हाई. कारन ते सब एकच गोतामझारील भाऊबंद हती. म्हणीकन पोर करवाची न्हाई, पोर करवाची तं ती दुसरी कुया मझारची होना. म्हंजे जस्स, घटे-बोरवाई, सोनगडे-भोलाणकर, बाविस्कर-गडकरी अस्सी कुयात सोयरीक जमतं. त्याबिगर शादी होवाची न्हाई. माई ब-बा पासून हाच रितीरिवाज देखवाल भेटवो. एकच कुयाची लोघांमझार रोटी येव्हार व्होतो. पन बेटी येव्हार व्होत न्हाई. लयज दिह्यानपासून म्हंजे औरंगजेबाची कालापासून भिल्ल ते मुसलमान असा बदल होला. तडवी जमातीने मुसलमान धरमावर ईमान आणला, तरी आपुन मुसलमानासंग रोटी वेव्हार करत्या हती, बेटी येव्हार आजलोग करत्या नाय हती. शादी हा येव्हार फकस्त आपुली जमातीतच कुयाप्रमाण करता हती.”^७ त्याच बरोबर विवाह ठरवताना व विवाह प्रसंगी मौलाना बरोबरच ब्राह्मणालाही आमंत्रण दिले जाते अशी माहितीही या कथेतून येते. याबरोबरच तडवी हे हिंदू आणि मुसलमान या दोन्ही धर्मातील सण साजरे करतात व दोन्ही संस्कृतीचे पालन करतात असेही उल्लेख या कादंबरीतून आलेले आहेत. जे तडवी जीवनपद्धतीवर प्रकाश टाकणारे आहे.

“हव बेटा ! आपुन जरी आदिवासी भिल हान तरी आपुन हिंदूचं सण अन् मुसलमानचं पन् सण करत्या हती. रमजान ईद, बकरी ईद, दिवाळी, पोळा, आखाजी असा सण करत्या हती. तुई मांगुरिया ही पन् लक्ष्मीचा अन् भवानी मायचा उपवास धरतंन. रमजान ईद मझार महिनाभर रोजा धरतान हामू.”^८ हिंदू धर्मातील जावळ काढण्याची परंपरा आणि मुस्लिम धर्मातील सुंता करण्याची परंपरा यांचाही प्रत्यय येतो. त्याचबरोबर विवाह परंपरेत हिंदू ब्राह्मण व मुस्लिम मौलाना या दोघांचेही तडवी जीवनातील स्थान यातून अधोरेखित झाले आहे.

या पुस्तकातील संवादांमधून तडवी बोलीतील क्रियापदे व त्यांचे वेगळेपणही लक्षात येते.

उदाहरणार्थ, हती (आहेत / आहोत), बोलज्या (बोलाल), खायच्या (खाल), चल्ला (चालला), बोल्ला (बोलला), खाल्ला (खाल्ले), म्हणवाचा (म्हणायचा), करवाचा (करायचा), मरवाचा (मरायचा), खावाच (खायचे), खावाल (खायला), करवाल (करायला), जावाल (जायला), जपेल (झोपलेला), अडेल (अडलेला), बसेल (बसलेला), लपेल (लपलेला), सडेल (सडलेला), पडशेन (पडतील), मरशेन (मरतील), करशेन (करतील), सांगतोन (सांगतो), करतोन (करतो), देतोन (देतो), वाचाळतोन (वाचवतो), जपी जा (झोपा), लपी जा (लपा), जाईन (जाईल), करीन (करेल), खाईन (खाईल), लगी गेला (लागला), लगी गेली (लागली) जपी गेला (झोपला), समजीकन (समजून), पडीकन (पडून), मोडीकन (मोडून), करीकन (करून), धरीकन (धरून), चाल जो (चालशील), येजो (येशील) या स्वरूपाची क्रियापदांची रूपे तडवी बोलीत आढळतात. ‘अंधारातून उजिळाडाकडं’ या कादंबरीतून आलेल्या संवादातून तसेच निवेदनातूनही या क्रियापदांचे तडवी बोलीतील उच्चारणाचे नैसर्गिक स्वरूप लक्षात येते.

बहुतांश अडाणी तडवी समाजात दारू, सिगारेट, विडी, तंबाखूचे व्यसन याचे प्रमाण सुशिक्षित तडवी समाजापेक्षा अधिक दिसून येते ‘अंधारातून उजिळाडाकडं’ या कादंबरी मधून देखील नायकाचा बाबा दारूची नशा करत असल्याचे लक्षात येते.

अरबी फारसी शब्दांप्रमाणेच इंग्रजी शब्द देखील तडवी बोलीत आलेले असल्याचे लक्षात येतात.

“कहाचा वं टॅन्शन तुमानताल?

ऑफिसचा.....!

काय व्होला?

तुलताल खरा सांगु वं” असा म्हणीकन बा रडवाल लागला मी वटावर्ह जपलेला सोंग करीकन सब ऐकत व्होता.

“अजितची व मालताल ऑफिसचा लय टॅन्शन हं. हायब्रीड लोक लय गांजी हर्ला हं माई बदली न्हाईतं सस्पेंड करावाच म्हंतो.”^९

या संवादांमध्ये टॅन्शन (टेन्शन), ऑफिस, सस्पेंड हे शब्द आलेले आहेत. त्याच बरोबर प्रॉपर्टी, सर्टिफिकेट, इमर्जन्सी, स्ट्रेचर, डेडबॉडी, डॉक्टर, स्टोअर, एस.टी., स्टॅन्ड, ड्रायव्हर, गार्डरूम, स्वीपर, ऍडमिट असे अनेक शब्द या कादंबरीतील पात्रांच्या तोंडून सहजच येत असतात. काही ठिकाणी या इंग्रजी शब्दांना विभक्ती प्रत्यय लागून तर कधी उच्चार सवयीनुसार रूप देखील बदलते. उदाहरणार्थ हाफिसमजार, अप-डाऊनताल या स्वरूपाचे बदल, वर्ण विपर्यास दिसून येतो.

तडवींनी मुस्लिम धर्म स्वीकारल्यामुळे संवादात मुस्लिम बोलीचा लहेजाचाही प्रभाव जाणवतो. किंबहुना तडवी इतर समाजाशी संवाद साधताना मुसलमानी बोलीचा वापर करताना दिसतात. त्या दृष्टीने पुढील संवाद पाहता येईल.

दिन्याकडं देखत माई बायको बोल्ली, “दिन्या भाऊ ! यहाँ रखो बादली.” तनं बोट करत हांडा शेजारीलं बादली धरवाल सांगला .

“जी भाभी ! यहाँ रखता हूँ, जाता हूँ ! ठिक है भैया ! तितलात माई ब उफाडईकन बोल्ली .....

“क्यो बें दिन्याके बच्चे ! आवारे ! क्यो बादली ले के आया रे तू ?”

“खाला ! तेरी बहु की हालत देखी क्या ? ऊपर से तीन तीन बरतन उसके सर पें, हात में ...”

“तो तेरे क्या बाप का जाता है ?”

“नही खाला ! ऐसी बात नहीं है ? मुझे बिच्चरीपर तरस आया सो बादली उठाकर ले आया में !”

“तेरे का माँ बहन है की नहीं रे ?”

“है ना खाला !”

“माई मुत्ताचा लोटा ! बारबुञ्ज्या ! डुक्कर की औलाद”

“ये खाला ! तोंड सभालके बोल नहीं तो ? “

“नही तो क्या रे !”

“अभी यहाँ एचएम हो जायेगा !”

“तेरी एचएम की किट्यल गांड के, दोबारा मेरी बहु को मदत की त्यो खबरदार, मुझसे बुरा कोई नहीं?”

“खाला । तेरी बहु मेरी बहन जैसी है.”

“बडा आया बहन वाला ! ये कलियुग है । बाप भी बेटीपर चढता है. रिश्तेनाते कोई मायने नहीं रखता इस जमाने में.”

“अल्ला..SS ! अल्ला..SS ! तोबा ! तोबा !! क्या बुद्धियों है यह, इतनीसी बात का बतगंड बना दिया.”^{१०}

येथे निवेदनात तडवी बोलीचा वापर लेखकाने केला असला तरी यातील संवादांमधून तडवी जमातीतील लोक जमातीबाहेरील इतरांशी संवाद करताना हिंदी मिश्रित मुस्लिम बोलीचा वापर करताना दिसतात. विशेषता खानदेशी मुस्लिम बोलीतून आलेला वरील संवाद येथे आलेला आहे. जत्रा या कथासंग्रहात प्रमाणेच ‘अंधारातून उजिळाडाकडं’ या कादंबरीमधून देखील तडवी समाज संस्कृतीतील अश्या तडवी जीवनाच्या पैलूंचे दर्शन घडते तसेच तडवी बोलीचे स्वरूप निवेदन आणि संवादांमधून अधिक चांगल्या तऱ्हेने अभिव्यक्त झालेले पहावयास मिळते. त्यामुळे तडवी बोलीभाषा, तडवी समाज-संस्कृतीच्या अभ्यासासाठी अजिज तडवी यांचे ‘अंधारातून उजिळाडाकडं’ हे पुस्तकही निश्चितच महत्त्वाचा दस्तऐवज म्हटले पाहिजे.

संदर्भ सूची :

१. तडवी अजीज - ‘अंधारातून उजिळाडाकडं’ पृष्ठ क्रमांक ७, ८.

२. तत्रैव, पृ. क्र. ५
३. तत्रैव, पृ. क्र. ९
४. तत्रैव, पृ. क्र. ९
५. तत्रैव, पृ. क्र. १०
६. तत्रैव, पृ. क्र. २४
७. तत्रैव, पृ. क्र. २३
८. तत्रैव, पृ. क्र. २४
९. तत्रैव, पृ. क्र. १४
१०. तत्रैव, पृ. क्र. ६५-६६

